

ЛІТОПИС
Б О Й К І В Щ И Н И
Л І Т О Р У С В О У К І В Ш Н С Н У Н У

Квартальник присвячений дослідям, історії,
культури й побуту бойківського племені .

Видає Комітет Бойківщини.

Ч.3/14/ З С А - К А Н А Д А
Грудень 1969 р.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

З М І С Т

	сторона
Різдвяні побажання	1
Давні колядки, щедрівки	2-3
Святочні побажання Комітету Бойківщини	4
Вісті Комітету Бойківщини	5
Промова на Зустрічі "Бойків" - о. Ст. Дашо	6-8
"Дивная Новина" - Ірина Невицька	9-10
"Драбинка Божої Матері" - Вол. Бірчак	11-12
Славна Бойківщина - передрук з "Шляху"	13
"Колядники" - Микола Тарчанин	14
Наталія Кобринська - С. Гібайло - Дорошенко	15-18
Долина - королівське місто - Вол. Андрушко	19-22
Світлини: Церква Тухля, Заг. вид на Лужок Гор. Село Лімна, Читальня, Родина Чегус - Хадів, Нар. фестин - луговий доріст з Лужка Гор.	23-26
Спомини - П. Б. / Лімна /	27-30
Доля Оселі в Старяві - Леонід Бачинський	31-32
Бойки - Бойківщина	33
Назва і територія Бойківщини др. Н. Андрусак	-46
Відгомін читачів на "Літ. Бойківщини"	47-48

Всі адміністративні справи поладнує
Секретаріят Комітету

адреса: "BOYKIWSCHYNA"

Gen. Sec. Myron Utrysko
2222 Brandywine St.
Phila., Pa. 19130

Від Редакції: Видаємо рівночасно число 3 і 4
і тому всі інші справи а зокрема в плати на
Видавничий Фонд є подані в ч:4-тому.
Друковано в Бофало, Н. Й., офсетом 800 прим.
грудень 1969 р.

широ вітаємо
з Різдом Христовим
вас і вашу родину
з Новим Роком
сердечно поздоровляємо
щастя й здоров'я
бажаємо

ДАВНІ КОЛЯДКИ

/Подав Теодор Грицик зі села Михновець, пов. Турка/.

Народився Ісус Христос –
Будьмо веселі !
Слава Лого на небесах –
Поють ангели.

Слава Богу, Слава во Вишних,
Мир на землі, Слава во Вишних –
Мир на землі людям !

Пастирі, як почули
Новість таку –
Клали дари і співали
Піснь ангельську:

Слава Богу, Слава во Вишних...

Віл і осел на коліна
Пред Ним падають –
Свому Пану Створителю
Поклін віддають.

Слава Богу, Слава во Вишних !
/повторюється рефрен/.

ЩЕДРИВКА

Чи сте там вдома, пане господарю ?
Дай, Боже !

/Де повторюється за кожною стрічкою/.

Чи позамітані ваші стежечки ?

Суть позамітані, столи застелені –

А кінець стола, св. Никола з Апостолами –

Богородиця столи стелила, лягла заснула

Зстань Богородице, до нас приїхали три

гостоньки,

Перший гостонько, ясне сонечко,

Другий гостонько, ясен місяченько,

Третий гостонько, дрібен дощечок,

/Щедрівка - продовження/.

Соненько каже: нема понад мене,
 Як я собі зійду в неділеньку рано,
 Обрадуються церкви й монастирі і всі люди в селі,
 Місяченько каже: нема понад мене,
 Як си засвічу темненької ночі,
 Обрадуються люди в дорозі і коники в возі,
 Дошенько каже: нема понад мене,
 Як я си перейду три рази у маю !
 Обрадуться жита і пшениці і всякі пашниці !
 Дай, Боже !

Стцеві парохів так колядували:

В неділю рано до схід сонійка,
 /Приспів по кочній стрічці: "Святая, святая
 церков по всему світу славная!" /
 Святий Юрій коником грає.
 Коником грає, пляни плянує,
 Пляни плянує, церков будує.
 Церков будує із трома дверийки:
 Одні дверийка до схід сонійка,
 Другі дверийка до полуднийка,
 Треті дверийка на запад сонця.
 В перші дверийка сам Господь входить,
 Сам Господь Бог тай Ісус Христос.
 В другі дверийка Мати Боґая,
 В треті дверийка наш отець духовний.
 Ой входить, входить, служебки правит,
 Служебки правит, Господа молит
 За всіх нас хрещених й за ввесь мир Боґий.

До коляди запрошували колядники:

Чи домась дома, пан-господарю. Гей Бог із тобов.
 Ой а жись заспав, укажи личко у оконечко.
 На твоїм помості роковії гості,
 Ми ни частимо, раз у рік ідемо.
 Буди ж челядку, слухай колядку:
 "Христос родився у Вифлеємі".

ДО ХВАЛЬНИХ УПРАВ

ВІДДІЛІВ КОМІТЕТУ БОЙКІВЩИНИ,

МУЖІВ ДОВІРЯ, УГОВАЖНЕНИХ, ЗВ'ЯЗКОВИХ

ТА УСІХ Б.ЖИТЕЛІВ БОЙКІВЩИНИ !

Дорогі Земляки !

Що року відзначуємо і торжественно обходимо празник Різдва Христового. Ця велика Містерія Різдвяної Ночі пригадує нам Величність Божої Ласки для людського роду - післання Божого Сина для спасення людських душ. Цю велику жертву зробив Всевишній з любови до нас !

Тому з нагоди Різдва відсвіжим у себе Божі чесноти! Скріпім любов до Бога і всього людства, а особливо до наших Братів і Сестер, що далше перебувають в неволі сатани, та переживають важкі знущання московсько-большевицького наїздника на наші землі.

Молімо Всевишнього, щоб змилосердився над нашим народом і дав йому довгождану волю ! Щоб усі могли свобідно - вільними устами і вільним словом величати Творця Світу у своїй вільній батьківщині!

Молімо новонароджене Боже Дитя, виблагати у Свого Отця ласку і для наших рідних і братів, що заселяють Бойківську Карпатську Верховину, щоб швидко прийшов цей час, коли всі разом з усіми Українцями в краю і за кордонами вільно заспівали Христос Раждається !

І Вам Дорогі Краяни, що живете поза межами Батьківщини, із Світлим Празником широ бажаємо, щоб Новонароджений Христос дозволив побачити рідні Карпатські сторони, вільні від усіх наїздників!

Х р и с т о с Р а ж д а є ть с я !

За Президію Комітету Бойківщини:

Голова: о.Станислав Дашо - Секретар:Мгр.М. Утриско

ВІСТІ КОМІТЕТУ БОЙКІВЩИНИ

А. Організаційні справи:

-
1. До Президії Комітету кооптовано з Канади на містопредсідника Др.Евгена Гурка, голову Відділу в Торонті.
 2. Мужем Довіря Комітету на Нью Йорк став п.Андронік Копистянський, на місце бл.п. Теофіана Волосянського.
 3. Представництво Комітету на Дітройт поповнено п. Маріаном Заблоцьким, до панів Григорія Смолія і Петра Залуги. Ця трійка має вкортці скликати Збори Краянів в Дітройті та оснувати Відділ.
 4. Дотеперішній голова Відділу в Торонті п.Володимир Добрянський переїхав до Каліфорнії. Головою Відділу став Др. Євген Гурко.

Б. Видавничі справи:

Книжка "Літературна Бойківщина", що виходить як перший збірник видань Комітету, вже надрукована і віддана до оправи. Вкортці появиться в розпродажі. Книжка ця є гарно ілюстрована і подає перлини Бойківської Літератури сучасної і минулої. Хто ще не замовив цієї книжки, хай перешле 7.-Дол: до Секретаріату Комітету на адресу: Мґр.М.Утриско 2222, Брандивіне Ст. Філядельфія, Па.19130, а книжку вишлемо поштою.

До Редколегії історичного Збірника ввійшли ще з Торонта: Др.Богдан Стебельський і Др.Евген Гурко.

В. Культурно-імпрезова діяльність:

В дні 10, жовтня ц.р. у Філядельфії відбулася "Бойківська Жива Газета". Дуже цікаві і добре опрацьовані доповіді виголосили: о.Ст.Дашо "Про племя Бойків", мґр.М.Утриско: "Про завдання і працю Комітету", проф.Лев Шанковський: "УПА на Бойківщині", проф.О.Генґало: "Ноша на Бойківщині" і інж.Ст.Кульчицький: "Лицарство на Бойківщині". В часі Живої Гавети була влаштована Виставка Бойківських вишивок, ноші, писанок, церков, видань і т.п.

ПРОМОВА НА ЗУСТРІЧІ " БОЙКІВ "

яку виголосив о. Станислав Дашо – голова "Комітету Бойківщини", дня 25 травня 1968 року.

Як голова "Комітету Бойківщини" вітаю присутніх Панства – " Славайсу ".

Нині ми линемо думками – в гори Карпати" – що від віків населені племенем українських бойків. Майже кожна держава – має ще й окремі регіональні – обласні назви, то-ж наша Русь, а тепер Україна, є нашою головною назвою, а деякі частини наших земель мають свої регіональні назви як : Лемківщина, Бойківщина, Гуцульщина, Карпатська Україна, Холмщина і т.д. Але ми всі є Українці – сини одного українського народу.

Хоча Бойківщина не мала такої притягаючої сили, яку виявляла Гуцульщина чи Лемківщина, а саме слово "бойко" було в мові чимсь нижчим понижуючим, то мимо цього населення Бойківщини задержувало в серцях пам'ять своєї самостійности, геройські діла предків, мову, звичаї, рідну церкву, обряд, мальованки, писанки, вишивки, та оригінальні бойківські строї. А з темної гірської маси, виросла національно свідома спільнота – яка брала активну участь у будіванні Карпатської України, ставала в ряди У.Г.А., Української Повстанської Армії, це був революційний дух українського народу, укритий в серцях Бойків, "дух, що тіло рве до бою, рве за щастя, поступ, волю".....

До цього розвитку Бойківщини причинолося теж "Самбірське Т-во Музей Бойківщина", "Стрийська Верховина", "літописи" Бойківщини /11 томів/, наукові монографії своїх і чужих про Бойківщину, українські священники, учителі, інтелігенція, "Т-во Просвіта", кооперація, концерти і т.д. А імена таких ентузіястів як: Др. Антін Княжинський, гімназіяльний професор; Др. Кобільник – лікар, Филипчак – проф. учительської семінарії, адвокат Гуркевич, – та імена збирачів нашої старовини, хай будуть закріплені світлою пам'яттю для

кожного уродженця, мешканця чи приятеля Бойківщини, до яких підписаний теж належав.

Коли цього року святкуємо 50 ліття відновлення збройних сил України в 1917 - 18 р.р., а совєтські джерела називають борбу України в р.р. 1917 - 18 "Горожанською війною" - або розлам Української Армії - то обов'язком кожного з нас є протиліяти брехливій московській агітації - що "Перший Листопад" не прийшов, як "deus ex machina", а був приготований десятками літ невсипущої культурно-освітньої праці українських ідеалістів і жертвами тих, що полягли в нерівному бою - включаючи тут борців Бойківщини.

Ми кличемо до всіх жителів, родженців, приятелів Бойківщини: пишть - пишть Історію Бойківщини - спогади нашої Армії - пишть історію регіональних земель, різні спогади місцевого змісту, присилайте знімки церков і т.д., щоб не пропало те, що було.

Як не напишемо тепер у вільній землі Вашингтона, де думка і рідне слово не є сковане, то хтож зважиться, навіть правду написати там на рідних землях, де думка і правда є скована в концентраційних таборах Мордовії. Тому нам треба збивати фалші і брехню історичною правдою.

Про Бойківщину писали: Микола Устиянович, Іван Франко, а з новіших др. Софія Парханович /"Загоріла Полонина"/, п. Марія Головінська, а славний поет Бойківщини, Сидір Пасічинський - "Соловій Бойківщини", який численними поезіями кликав своїх бойків, співав народові всяку правду, відкриваючи йому очі на всіляку хлопську нужду, визиск, що виходив із жидівських корчем, - щоб були між нами 3-ри зорі:

1/. милість братня, 2/. згода хатня і 3-тя зоря "Вкраїни Любов". Серед його поезій подибуємо вірші про "Безталанного", "Стрільця в могилі" та інше, а в своєму заповіті пише - "О Україно мила, твої жнива прийдуть, ти двигнешся зі сну

.....Спадщина "Соловія Бойківщини" велика - цікава і не видрукована лежить в архівах "Бойків-

ського Музею в Самборі, жде щоб вийти на Божий світ, щоби показувати стежку Бойкам Карпатських Гір.

Не можемо забувати, що наш срібний Дністер випливаючи з Дністрика Дубового, сполучує Бойківщину з Чорним Морем, як нерозривну, вічну сполуку з Україною.

А ліси то були такі, що "кар-карезний"! Від Самбора на Старий Самбір тай Турку над Стрийом.. / як пише др. С. Парфанович /.

...„А десь давно, певно нім Христос родився - ружні народи тягнули через Бойківські гори на Венгри, бо на Венграх ровінь - добра земля тай тепло..."

По верхах були городища, "ци фортеці, що боронили від ворогів і таке било коло Ст. Міста, що гет боронило цілу Дністрову долину".

...Дальше "Руський Путь" - Довбуш і єго криниця, гори Кичери, Магури, тай Шикуй батько, що наче з хмар виринає, радіючи красотою Карпатських гір та вівсяними вершками..."

А річний Ярмарок в Літовищах - то славна Зустріч жителів Бойківщини - може славніший чим канадський "Ехро 67".

А Маківка, це символ борби за волю України - о-свячена кровю Січових Стрільців / Микола Павлів, родом зі Самбора, згинув під Маківкою /, як рівнож Українська Повстанська Армія, що маневрувала біля села Липя.

А Самбірська Божа Мати, це Люрд для Бойківщини - навіть Закарпатці робили проці - до чудотворної ікони, щоб відновити душу і заслати молитви о поміч. "Дивна Твоя Тайна - Чистая явися, Новосамбірська Мати, чудес ісполнися !....."

Ірина Невицька

“ДИВНАЯ НОВИНА”

Північ. Красна ніч; на блідо-синьому небосклоні фосфоризують черлено-золотим блиском зірнички; а навколо нас стара земля покрита білим сніговим килимом. Чудова прекрасна ніч тільки сірий вітерець гуде свою монотонну мелодію, так як гуде в нашій церковці далекозвучний дзвін.

Зігнуті, поважні старці, спрацьовані бабусі, здорові і повні сил чоловіки; сміється жінота, веселиться юнацтво а дітвора поспішає з відусіль в одну сторону—в сторону нашої церковці, звідкіля незабаром понесеться опів коляди: “Дивная Новина”.

“Дивная Новина” лунає благовістям по нашій землі, новина нового життя. І в кого ж не здригнеться серце? У кого душа не наповниться почуттям радості? Ніч, котра обдарувала увесь світ Великим Учителем, Сином Правди, що прийшов, щоб проголосити між нами слово про любов... Єдине слово про любов. А тай Володар-володарів, Князь правди народився не в яоній золоченій палаті, але в убогій стаєнці, в яслах на соломі, серед тварин та пастухів... Це справді “Дивная Новина”. Той, що прийшов володіти нашими душами і пристрастями цілого людства, народився скромно серед бідних пастушків, а володарі цього світу прийшли сюди, щоб поклонитися тому, котрий не мав нічого більше крім виразу любови в щирих оченятах, та крім любови ніколи нічого більше й не висловили. Навіть на високому хресті, де прикувала його зловна людська помста, із тих крицею з болю налитих, сумних очей палала тільки любов.

Любов! Яке ж то чудне, дивне слово?! Любов до ближнього, любов багатого до бідного, любов до кожного, бо Він наказав:

Цю заповідь вам передаю:

І полюбіте друга друга”.

“Дивная новина” повторяємо й сьогодні, але мабуть це насмішка тієї новини, яку проголосили янголи із піднебесся, бо як тільки вийдемо з церкви, бачимо, що в світі усього багато та немає любови...

О Учителю любови, чи Ти голосив цю любов, яка сьогодні панує в світі? Брат ненавидить брата, сильний—слабого, заможний убогого, панівні народи поневолюють слабші. Невже ж це можна назвати любов'ю?

“Дивная новина” і у нас в Карпатах. Де ця любов, яка мала б зробити наш нарід щасливим? Чому ми на нашій красній зем-

лиці, мій дорогий народе, немаємо між собою цієї любови яку проповідував Він, Учитель правди?

Немає щасливішого кутка або сім'ї на землі як цей чи ця де панує любов, бо там згода і мир. Так і в наших красних Карпатах, між нашим народом—була б згода і мир якщо була б у нас дійсна, щира любов. Незгода і ненависть тільки руйнує і нищить. Нам насамперед треба любови до свого рідного і любови до Бога.

Нарід, котрий не любить та не поважає свого, сам собі ворог і інші народи не будуть його поважати чи цінити. А ми? Прибиті горем і довгою недолею та позбавлені наїзниками з усіх людських прав—тимбільше мусимо розвивати всенародню любов, щоб швидше заживали болючі рани нашої нації та щесла незгода.

Гудуть дзвони, звідусіль несеться опів чудової колядки "Дивная новина", тож хай вона огріє наші серця до нового національного життя, як тільки запанує всеціло любов, а тоді прийде краще майбутнє.

Із різдвяних коляд на Бойківщині

Вівчареві колядували так:

Зза полонинки, зза високої,
/Приспів по кожній стрічці: "Радуйся, радуйся,
земле, Син нам ся Божий народив"/
Вийдеж ми вийде синя хмарка,
А за тов хмарков білоє стадо,
А за тим стадом три вівчарове.
Ой несут собі по трумбетойці:
Ой один несе, ай роговую,
А другий несе, ай зюбровую,
А третій несе, ай золотую.
Ой як затрубів у роговую, чути ж го чути,
Ой як затрубів а в зюбровую, чути ж го чути,
А як затрубів у золотую
Чути ж го чути, пішли голоси
Попід небеси по всіх вершечках, по долиночках,
Радуйся земле, Син нам ся Божий народив.
Ой то нам трубів гречний молодець чом ни/ім'я/.

Володимир Бірчак

ДРАБИНКА БОЖОЇ МАТЕРІ (Легенда)

Коли св. апостол Петро скінчив смертю мученика в Римі свою земну мандрівку, то покинув і ключі Церкви Христової своєму наслідникові, а сам перенісся до неба. Але і там Господь пошанував ревного Апостола гідним йому урядом іменно: Бог зробив його воротарем Царства Небесного в заміну за ключі Церкви, дав йому ключі від небесних воріт, якими він мав впускати праведні душі до місця вічної щасливості в небі. Святий Петро взявся совісно і ревно до оповнювання свого обов'язку. Він пильнував відразу уважно і строго небесної брами. Ключі все носив при собі, а отвирав її лиш тим святим, що були призначені до неба після справедливого осуду і святої волі Сотворителя. І так сповняв спокійно свій святий уряд довгий ряд літ, без жадних важних перепон і замішань.

Аж тут раптом прибіг він до Створителя неба і землі незвичайно зворушений і заплаканий і, поцілувавши край Його одежі, промовив:

“Господи, змилуйся наді мною і не прогнівайся на вірного слугу Твого за ті слова, що я Тобі буду мусіти тепер сказати. Сталось щось страшне і надзвичайне для мене. Ото від кількох днів я зауважую в небі якісь чужі душі, яких я напевно до неба не впускав. Навіть їх обличчя різняться від вигляду інших справедливих душ. Я боюся і не можу собі ніяк пояснити, яким чином вони в небі опинилися. Я певно їх не впустив. І я боюся, чи то часом злий дух не підстроїв мені якої штучки, бо від нього можна всього лихого сподіватися. Я ж усе ключі ношу при собі і знаю, що немає другого входу до неба.

“Слухай, Петре,—промовив Всемогучий Господь,—твоїм святим обов'язком є совісно пильнувати брам неба і ти за все відповідаєш. Йди і добре пильнуй, та приглядайся кожній душі, що входить до небесних хоромів, а може це все минеться”.

Пішов св. Петро, але не надовго. За кілька днів прибіг знову і закликав до Сотворителя: “Всемогучий Боже, я безрадний і сам не знаю, що тут зробити. Майже щодня якимись невідомими дорогами втискаються до раю незнані і підозрілі душі. Тому я знову приходжу до Тебе і благаю помочі, бо я сам тут нічого не пораджу. Ти Один Всемогучий і Всевідучий і Ти Один допоможеш моему горю і безсиллю”.

Тоді сказав Всемогучий: “Добре, Петре, ходи тепер разом зі

мною і подивимося в кожну закутину небесного раю, а може доглянемо, де криється та таємна причина твого неспокою”.

І пішли оба, Господь, Вседержитель, а за ним його покірний слуга Апостол Петро.

Довго, довго ходили так по небнім раю. Накінець прийшли змучені до невеличкого зеленого гаю і пустилися туди, щоб відпочати в тіні зелених дерев. Коли ж підійшли ближче до гаю, побачили поміж пнями дерев чиюсь синьо-голубу одіж. Тоді вони по-тихоньки і неспостережно підійшли ще ближче і побачили там такий образ: Там посеред гаю на невеличкій поляні стояла Пречиста Діва і споглядала в глибину стрімкого і глибокого яру. Там крізь його глибину видно було землю і всіх людей. У руках держала Пречиста малозамітну, виткану з ясного шовку, драбинку. З тієї глибини раз-у-раз було чути зойки і стони, плач і благання о ласку... І ото в міру того, як змагалися там ті жалісливі голосіння, Пречиста Діва щохвилини спускала в яр свою невидиму драбинку. Вона розвивалася з клубка на цілу свою довжину, так що кінцем сягала аж до землі. І по ній то одна за другою вилазили бідні нещасні збідовані людські постаті і, вилізши на верх зникали в небесних просторах, мішаючись з іншими небесними жилцями.

А Пречиста Діва кожний раз, коли свіжа душа дісталася до небесних висот по її чарівній драбинці, підносила вгору свої милосердні руки і кликала ласкаво: Господи, Боже, Ти все видиш і знаєш. Ти вибач мені в нескінченім своїм милосерді, що я нарушую і оминаю строгі і мудрі Твої приписи небесного Царства. Але Ти знаєш, я жила сама на землі і я сама є Матір'ю і тому знаю і розумію біль і горе, і благання кожної матері. Я є Матір'ю цілого страдаючого людства і своєю помічю хочу улекшити страждання людей. Прости мені Владико, як я цим провинилася перед Тобою.

Петро стояв, як вкопаний і не промовив ні слова. Аж Господь положив свою всемогучу десницю на його рамя і сказав:

“Хотім Петре звідси, бо тут вже нема для нас що робити”. І пішов овятий Петро послушний Божому наказові, роздумуючи над святою роботою небесної Неньки, яка тільки наробила була йому журби; доки не розумів її причини.

СЛАВНА БОЙКІВСЬКА ЗЕМЛЯ

Бойківщина — це назва історично-етнографічної області на Західній Україні. Мешканців, що заселяли цю область, звали Бойками. Походження назви Бойко не є ще з'ясоване. Одні виводять цю назву від слова „Бойє“ — „так“. Другі етнографи нав'язують цю назву Бойко зі словом „Войко“ — „воїн“. Інтересно, що про Бойків згадує грецький письменник 10-го стол., імператор Костянтин VII Порфірородний.

Бойки дуже зберігали свою місцеву традицію. В сучасних Бойків збереглися специфічні давні риси в мові, одягах, будівлях, співах, звичаях та в музиці. По одязі можна було пізнати, з котрого села був Бойко. До Першої світової війни майже кожне бойківське село мало свої окремі одяги, які різнилися від інших односельчан. Велике враження зробили Бойки на учасників Загального З'їзду січовиків у Львові 1914 р. Січовики з Бойківщини мали сільські однострої, але водночас різнилися від Січовиків інших бойківських сіл. Цей здрив у Львові був очевидним доказом великої української народньої свідомости взагалі, а Бойківщини зокрема.

В багатьох місцевостях Бойки були самовистачальні з точки господарської, напр., самі робили собі полотна, а з овечих шкір шили кожухи, і своїми власними дровами ogrівали свої хати й ва-

рили страву. Бойки були дуже практикуючими християнами. Вони цілими громадами вибиралися на прощі в далекі місцевості. Їх можна було бачити сотками тисяч на прощі в Паславській Кальварії, біля містечка Добромиля.

Під цю пору деякі українські туристи, народжені в Америці, хвалять красу карпатських гір, свіже повітря і здорову воду. Бойківщина видала багато визначних провідників.

Варто згадати, що перші церковні громади в ЗДА склалися переважно з прибулих Бойків. Прибували з людьми також деякі священники в початках організування церковних громад. По Другій світовій війні кільканадцять тисяч Бойків із деякими священниками прибули до ЗДА й усі вони розбрились по розлогії Америці. Вони є членами наших церковних громад та беруть активну участь у церковному і народньому житті. Є між ними жертводавці, які закріпили своє імя на пропамятній таблиці, бо склали більші пожертви на будову нової катедрі Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії. 8-го грудня 1969 року будуть вони в рядах жертводавців у Філядельфії, під час торжественного передання пропамятної грамоти тим людям, які склали 1,000 дол. або більше на будову катедрі.

/передрук "Шлях" ч:35 з дня 7 вересня 1969 р.
із статті "Геральдика в новій Катедрі",
поміщено рівнож герб Бойківщини./

К О Л Я Д Н И К И

Бажаєм вам господарю,
Повно добра мати.
І дякуєм, що пустили
Нас нині до хати.

Хай вам буде, їдьте, пийте,
А ми колядуєм,
Що скажете ви пізніше,
Може ми почуєм.

Бо є й такі, як стукаєм,
Двері відчиняє.
Каче тільки: не приймаєм
І знов заминає.

Може трапиться нагода,
Щоб вас запитати,
Де були ви, як ходили
Ми колядувати.

З нього гості пють горілку,
Курку заїдають,
А тут тобі колядники
Гостину мішають.

Віншования

Дозвольте мені сьогодні
Вам повіншувати,
Щоби зло не заходило
До вашої хати.

Лазять тобі, як ті діди,
Від хати до хати.
Не дають спокійно людям
Кризмус святкувати.

Щоб вас жінка не лишила,
Діти поважали,
Щоби на штрайк ви не пішли
Лейдофу не мали.

Що ж зробити? таке щастя
У колядників нині.
Та ж вони не колядують
На рідні кишені.

Щоб ви в добрі згоді-мирі
Усі разом жили,
Щоб пейментів ви не мали,
Моргич не платили.

Їздять, лазять, щоби троха
Грошей назбирати,
Що б було чим у домівці
Діри затикати.

Щоб ви повніські кишені
Доляриків мали,
А нам нині за коляду
Щиру жертву дали.

Ті, що сидять і не хочуть
Взятись до роботи!
Вони були, є і будуть
Добрі патріоти.

Тепер більше вам не буду
Нічого бажати,
Але дайте нам по чарці,
Бо не підем з хати.

Сидять собі в теплій хаті,
Їдять смачні страви.
І хваляться, що працюють
Багато для справи.

написав Микола
Тарчанин/Гамільтон/

Софія Гібайло-Дорошенко

Наталія Кобринська в Болехові.

 Спомин із дитячих літ.

Мале підгірське місто Болехів, в якому я уродилась і прожила свої дитячі літа до 13, року, згадую тепер, як незвичайно культурну і патріотичну місцевість. Так щасливо складались тоді обставини, що жила в цьому місті рухлива і під оглядом організаційним дуже цінна інтелігенція, так духовна, як і світська. Були там: "Просвіта", співацьке товариство "Боян", кредитівка "Надія", Гімнастичне Т-во "Сокіл", церковні братства обох полів і багато інших. Дітей організував і давав з ними всякі імпрези Шевченкові, Св. Миколая, свят невтомний п. Юліян Русин, службовець-радник місцевого податкового уряду. Вся дооколична інтелігенція заходила до гостинниці пані Пеперовичевої, сестри королівського болгарського лікаря у відставці Др. Ікаловича. Школа була народна, шостиклясова, мала великий будинок з гарним городом. Наука відбувалась у польській мові, як всюди тоді, хоча більшість дітей були українською і жидівською народности. Руською / як тоді казали / мови вчили від другої класи, а німецькою від третьої. Відбувались величаві концерти під управою панів Осипа Лісікевича і Др. Зволинського, самих добрих співаків, були і аматорські вистави гарно виведені у великій залі Фішля, заповненій по береги інтелігенцією, міщанами і селянами з Болехова і дооколичних сіл.

Вертаючися 8-9, літньою дівчинкою, десь коло 12, год. вполудне зі школи до дому, стрічала я на пішході, десь в околиці польського костела, високу, рослу паню одягнену на чорно, яка на голові теж мала чорний шаль. Вона поверталась, я потім доглянула від п. Микиткової. Вигляд у неї був поважний, сказала б навіть суворий, все задумана, нікого не помічала. Мене, дитину, інтригувала та "чорна пані", і я скажу, що навіть трохи її боялась. Тому, що молоді в Болехові набралось так багато, що великий будинок народної школи не міг помістити усіх хлопців і дівчат, шкільна влада

піднаймала по дві, три кімнати а то і цілі доми на шкільні научні залі. Так десь до третьої, чи четвертої класи, ходила я вуличкою, що була проти костела, коло крамниці Сальки до маленького домику, в якому був ганок, сінці і дві кімнати від фронтової сторони, в яких містилась "школа".

На перервах ми галасували, співали, бавились, а то не було багато місця, бо вуличка була бічна, сліпа тай вузенечка, то ми товпились і верещали у сінцях, передпокою і на ганку. На подвір'я ми доступу не мали. Коли я підросла і мені було коло 12, літ, я довідалась хто є та чорна пані, яку я стрічала щоденно вполудне. Вона бувала в домі панства Ольги і Юліяна Русинів, як теж Др. Лева Ганкевича і його дружини, знаменитої скрипачки, приходила теж до докторової Штальнової, польки де в канцелярії Др. Штала тоді конципєнтом був молодий Др. Л. Ганкевич. В тих домах велися якісь таємничі розмови про фемінізм, та ще про щось таке, чого я тоді дівчинка не розуміла, а більш цікавила мене і смішила польська вимова пані Єлисавети Щедрович-Ганкевичевої, яка намагалась чомусь говорити польською мовою. Я відчувала, що найбільшим авторитетом серед згаданих жінок була власне та "чорна пані", яка вже не була мені такою страшною. Це й була Наталія Кобринська, будителька і основниця жіночого руху в Галичині. Якеж було моє здивування, коли мене взяли зі собою три Ольги Русинова, Дучимінська і Голіната, і завели у ту сліпу вулицю, тай спрямували на подвір'я того маленького дому, до якого я ходила два роки тому до школи. Проти нас вийшла "чорна пані" Наталія Кобринська. А ми дітвора, не знали, що в тій хаті жила така визначна українська громадянка, і що мусіла віднаймати свої найкращі кімнати для крикунів. Стояли ми на подвір'ї і знов усі пані про щось зі собою говорили, а потім письменниця попросила зайти в хату. Спершу заходилося низенькими дверима до кухні, а відтак до кімнати, на дверях якої були модні ще тоді портьєри. Кімната була понура, темна і скромно умебльована. При столику сиділа молода дівчина - як оказалось потім, жидівочка, родичка Сальки, якій Наталія Кобринська диктувала свої твори, а та записувала.

Ми не довго задержувались в помешканні, бо не хотіли забирати часу, бачучи, що є замовлена дівчина до запису. Час від часу приходила Наталія Кобринська на спиритистичні сеанси до дому пані Ганкевичевої де викликували духів.

Як мені було 5-6, років, помер о. Озаркевич парох Болехова. Памятаю величавий похорон покійного і прекрасний пам'ятник на його могилі на болексівському цвинтарі. Він був батьком Наталії Кобринської. 1912, року приїхала я зі Львова на Великдень до Болехова. Якраз верталася з мешкання Др. Ганкевича, заплакана, бо довідалася про смерть дружини доктора, коли на пішході коло костела стрінула Наталію Кобринську. Я привіталася і ми розговорились. Чи не вступили Ви Зося до театру, це натяк на те, що я добре грала головні ролі в дитячих аматорських виставах і деклямувала на болексівських концертах і пописах в школі. Ні, я вчуся в українській школі ім. Шевченка у Львові. При цій нагоді сказала мені письменниця, що я певно почуваяся щасливою, бо памятає, що це була моя мрія, а вона довгий час зі своїми батьками говорила в дома польською мовою, бо така була мода. Ми розпрощались і розійшлись. Аж в 1914, р. стрінулись знова, коли я приїхала зі Львова із своєю мамою до Болехова на вакації. Та при кінці липня мама поїхала до Львова, а я лишилась в Болехові, але вже жила в домі панства Юліяна і Ольги Русинів. Нагло 1, серпня 1914 р. вибухла перша світова війна, і ані я до Львова, ані мама до Болехова вже приїхати не могли. Австрійські комунікати голосили, про велику побіду над Москалями. Ми усі сходилися що вечора під доком п. Петровичевої читати військові комунікати, та довідатись щось із пантофлевої пошти, або від знайомих місцевих жидів. Гук гармат було чути чим раз ближче і приватні вістки подавали, що ось, ось треба сподіватись приходу москалів. Люди сходились, радились що робити, куди утікати. Одні рішились освітись на місці, інші, головно, державні австрійські урядовці, без огляду на національність рішили виїхати. Памятаю, як кілька разів денно, приходила до дому панства Русинів схвилювана Наталія Кобринська. Я щойно тоді завважила,

яка вона нервова, дражлива і як потрафить цю своєю тривогу перенести на ціле оточення. Вона панічно боялась москалів, тим більше, що поширились фантастичні вістки про звірства російських солдатів. По довшій нараді всі присутні рішили виїхати у найбезпечніше місце в гори Карпати, недалеко від Болехова до Брязи, бо там нібито москалі не прийдуть. Перша поїхала туди Наталія Кобринська, а панство Русини і я з ними, мали приїхати за два, три дні. Але за ті дні зайшли зміни. Занехано виїзд до Брязи, а постановлено їхати кінсьми на Пиняву, Любинці, Сколе, Лавочне і через Мадярщину на захід. Багато власне на зміну пляну їзди, вплинуло панікерство та дразливість Наталії Кобринської, яка замучувала нас усіх страшними вістками, а до Брязи прийшли Москалі скорше, чим до Болехова, верхами гір.

В 1925 р. жила моя мати кілька літніх місяців у Болехові. Я вже була заміжна. Мама розказувала мені потім, що довідалась від місцевих людей, що Н. Кобринська жила перед смертю у великій нужді. Були великі сніговії і морози коли померла. І так, як ніхто її не відвідував через це перед смертю і не помагав, так теж і на похороні нікого майже не було. Хата її перейшла на власність Захоронки, якою опікувались наші монахині з о. Сухим у проводі. Така була гірка старість і смерть нашої великої будительки українського галицького жіноцтва. На її могилі є гарний пам'ятник, якого я вже не бачила.

 Кобринська Наталія/1851-1920/,письм.й піонерка укр..жін.руху в Галичині,освіту здобула самотужки.В 1884 р.організувала"Товариство руських жєнщин у Станіславові",1887 -видала альманах"Перший Вінок",1891 р.скликала в Стрию перше жін.віче,1893 р.почала видавати другий альманах"Наша Доля".Жіноча доля була й темою оповідань:Дух часу, Задля кусника хліба,Ядзя і Катруся,Жид.дитина. Темою пізніших оповідань були нар.вірування.

Володимир Андрушко

Д О Л И Н А - королівське місто

Початки заложення Долини давні. Сягають вони часів князя Володимира Великого. Саме в тих часах у підгірському селі Илемня, положеному 14 клм. на південь від Долини, проживав Андрієвич, багатий князь українського племені Хорватів.

Сдного осіннього дня велика отара овець тогож князя, що паслася на Широкому Полі, несподівано втекла в куші і не можна було віднайти. За деякий час, з тяжким трудом віднайдено овець в долині, між горами. Вони лежали на рівнині, над Сивим потоком і на його берегах лизали щось біле. Спробували і пастиухи і ствердили, що це справжня сіль. Прибув і князь і втішений велів палити вогні на горах в подяку богам за відкриття скарбів. Відтак соляною водою з віднайдених криничок і дерел наповнювано кїтли і варено сіль. З навареної соли пять топок/кубків/ подарував князь своєму приятелеві зза Карпат, князеві Ратилеві. Опісля над потоком багато людей поселилося і нову оселю названо Долиною. Поставлено теж салину, яка безпереривно й досі виробляє сіль.

За короля Данила Галицького місто називалося: "Королівське місто Долина". Цю назву воно мало і за польського панування і мало магдебурське право. Але за часів повстання гетьмана Еогдана Хмельницького долинський підстароста Яшовський знехтував це право і заводив пандину. За це українські повстанці його знищили, а замок зруйнували. Гора, на якій був замок, одержала назву "Замчиська". Згідно з легендою, в пізніших часах на Замчиськах перебував Олекса Довбуш.

В Долині, на горі "Знесіння" в XI ст. був монастир і церква Василіян, який пізніше перенесено до села Пацикова а відтак до Гошева. В тому монастирі проживав літописець о. Теок Лістий, який написав історію Долини і Салини. Історія ця переписана була польською мовою до "Ксєнгі дзєюф", яку переховувано в залізній

скрині в Управі міста.

/На підставі розповіді учителя Антона Стефанишина, який читав "Ксангу дзеюф"./

Долина була повітовим містом, у склад якого входили ще два міста: Болехів і Рожнітів, та 85 сіл. Повіт Долина поділений був на три судові округи: долинський, болехівський і рожнітівський. До долинського судового округу входило 30 сіл. Місто положене в долині, обведених горами і поділене було на п'ять ділянок. Найвищі гори: Знесіння, Замчиська, Горіше і Бабієва гора. Були ліси: Липова, Березина, Селище і Помірки. За містом були великі простори громадських ґрунтів т.зв. "Запуст", що порослі були ліщиною й ялівцем, на них люди випасали свою худобу. На передмісті "Новичка" були поля "Батів", на яких – згідно з легендою – таборував із своїм військом татарський хан Батий. За містом, біля залізничної станції був став, около 300 м. довгий а 200 м. широкий, а побіч були криниці, де очищувалася вода до пиття. Через Долину пливе потік Сівка, який в часі довшої слоти збирав каламутні води своїх приток і заливав великі простори управних ґрунтів і сіножатей та робив великі шкоди.

Перед другою світовою війною Долина мала около одинадцять тисяч мешканців, у тому було около 4 тисячі українців. Решта були: поляки, жиди і німці. Ціле місто складалося із жидівських склепів, які замешкували весь центр міста.

Майже вся торгівля й промисл були в руках жидів. З українських підприємств були: три крамниці кооп. "Сила", складниця Повітового Союзу Кооператив у Калущі, позичкова кооп. "Українська Каса", ресторан В. Покотила, крамниця мішаних товарів Т. Вірстюка, та гальянтерійний склеп І. Медвідь. Крім Салини, були два тартаки, дві цегольні і копальня торфугу. По році 1935 на передмісті "Підлівче" почав розвиватися нафтовий промисл. Плитким верченням фірма "Польмін" та приватні підприємці, в глибині 75-90 метрів натра-

пили на підскірну нафтову ропу, що мала 75% бензини. Війна перешкодила для глибшого верчення.

Українці Долини займалися переважно рільництвом. Було теж кілька урядовців на державній посаді, а кілька на приватній, було кілька учителів публичних шкіл і приватної семи-класової школи "Рідна Школа". Крім цього люди займалися: столярством, шевством, будівництвом, кравецтвом, вирубом і вивозом дерева, працею на тартаках і цегольнях, роботою на салині, залізниці і при направі доріг. По першій світовій війні було в Долині 12 адвокатів жидів і один українець др. Северин Данилович, який в 1927 р. виїхав. Пізніше було вже трьох: др. Олекса Дереш, др. Іван Луців і др. Володимир Горбовий.

На передмісті Гусаків була стара дерев'яна церква св. о. Миколая і дзвіниця, а на Загірю також дерев'яна церква св. Михаїла з дзвіницею. Звичайно раз у рік, відбувалися у тих церквах празничні відправи. Дзвонів не було, забрала їх австрійська влада в часі першої світової війни.

В самому місті була дерев'яна церква і дзвіниця, але її розібрано, бо в 1905 р. поставлено нову, муровану та вечаву церкву Роджества Преч. Діви Марії. Дзвіницю залишено для нової церкви і по війні куплено нові дзвони. Посвячення нової церкви відбулося в 1906, яке довершив Митрополит Андрей Шептицький. Церква не була мальована і мала іконостас із старої розібраної церкви. Перша світова війна перешкодила у викінченні церкви. Зроблено це щойно у роках 1932-1933. Церкву малювали мистці: Павло Ковжун і Михайло Осінчук, іконостас виконав різьбар Михайло Наконечний із Камінки Струмислової, а золотив різьбар Чміль з Болехова. Образи мабуть малював мистець Святослав Гординський.

В 1922 р. церковні братства поставили біля церкви дерев'яний, великий будинок "Братська Хата", в якому була театральна зала і приміщення для деяких товариств.

Ще з часів австрійських парохом у Долині був о. Величковський а катехитою о. М. Лада. Опісля парохом був

о.М.Чорнєга а катехитою о.В.Бодак.

В 1912 році основано в Долині українську гімназію ім.Маркіяна Шашкевича, а відтак і учительську семінарію. Коли ж прийшла польська влада, гімназія мала вже 8 клас і право прилюдности. Та почалася нагінка поліційної й адміністраційної влади наслідком чого відібрано гімназії право прилюдности, розв'язано чотири вищі класи і учит. семінар, а решту клас гімназії розв'язано в 1924 р. Перших два роки гімназія містилася на передмісті Горіше, а відтак на Одиниці, в двох будинках читальні "Просвіти". В тих самих будинках містився теж учительський семінар і 7-ми класова народня школа "Рідної Школи". В році 1921 з польської сторони була спроба висадити в повітря будинок гімназії. Одної ночі невідомі особи через вікно дісталися до середини будинку, у фронтівій кімнаті заклали динаміт, від якого провели гніт. На дастя до вибуху не дійшло, бо підпалений гніт, недалеко вже від динаміту погас. Директорами гімназії були: Єлюк, Редкевич, о.М.Лада, др.М.Пачовський і М.Керницький, а директором учит.семінарії емеритований інспектор Савицький.

В Долині існували й діяли ось такі товариства: Повітовий Союз Кружків і Кружок "Рідної Школи", Філія "Просвіти", Читальня "Просвіти" в місті і на передмісті Підлівче, Сокіл, Долинський Боян, Філія Союзу Українок, Українська Захоронка, Філія і Кружок Сільського Господаря, церковні братства і сестрицтва, Повітовий Комітет УНДО і Соц.Партії. Діяло і підпілля і з того приводу часто були ревізії й арештування. Були і засуди.

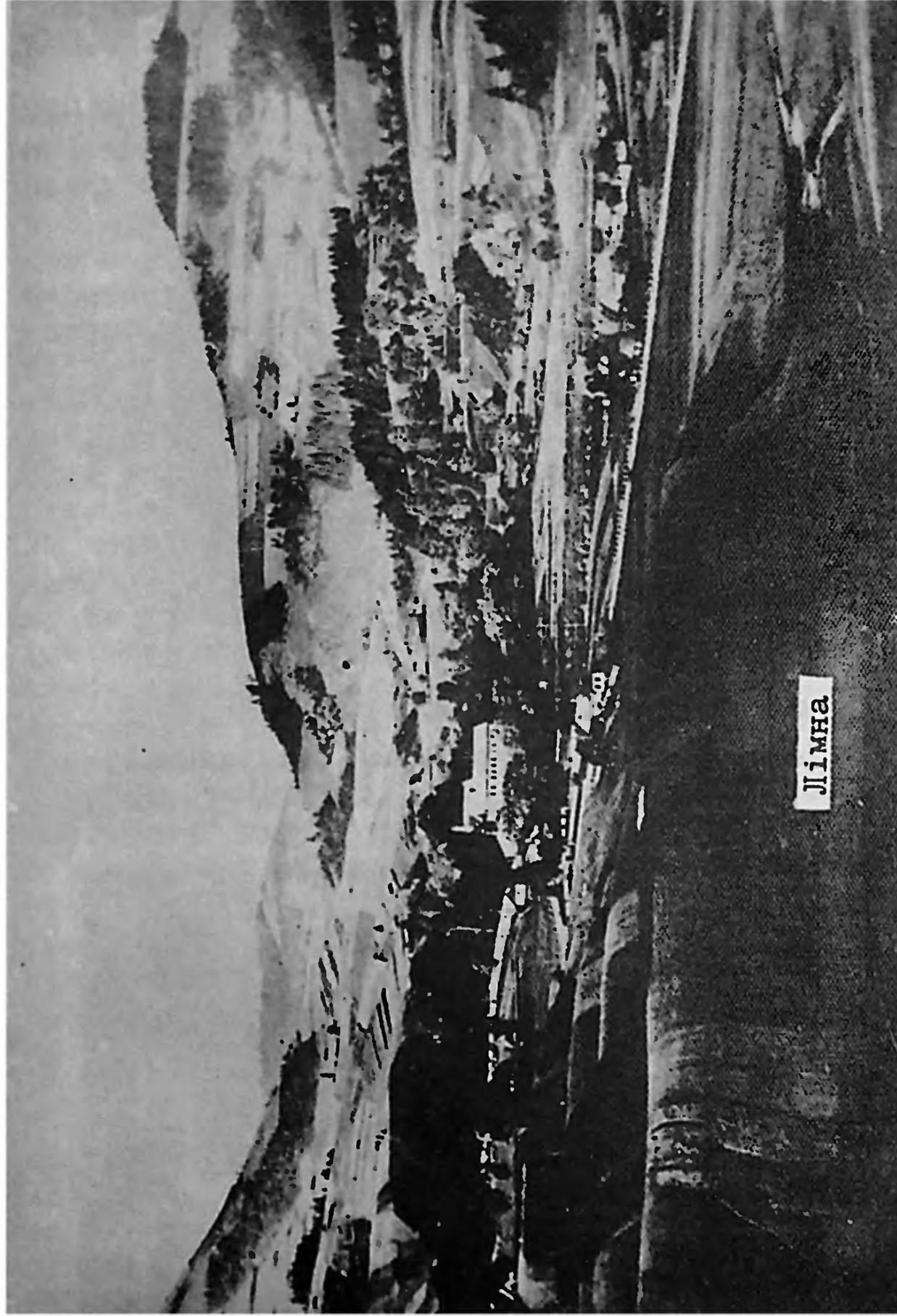
В 1940 р. майже все німецьке населення виїхало до Німеччини, а в роках 1942-3 німецька влада зліквідувала понад 3 тисячі жидів а польське населення по війні переселено до Польщі. Центр міста перенесено на передмістя Брочків біля залізничої станції. На терені міста розвинулася високої продукції нафтова промисловість. Печатка управи міста звучала: "Королівське вільне місто Долина", а посередині зображені були пять топок соли.

Церква в Тухлі/мурована/-Скільщина.

Лузок Горішний-Старосамбірщина

Село Лімна-Турчанщина

ЗИДЛ ЧИТАЛЬНІ

"ПРОСВІТА"

В ЛІМНІ,

ПОВ. ТУРКА н/СТР.,

ГАЛИЧИНА.

До Громадян-виходців села Лімна. пов. Турна н. Стр., в Америці.

БРАТТЯ КРАЯНЕ!

З рідного краю, з нашої Галичини шлемо Вам до далекого, заморського краю — дружний привіт. Далеко зкинула Вас доля, далеко від батьківщини, серед чужинців куєте собі будучину. Багато з Вас вже може й не доведеться побачити рідної сторони, з якою лучить Вас стільки споминів. Ми хочемо, щоби чужі наші і Вами тяглася все нитка братнього, рідного зв'язку, щоби Ви не забули за рідну землю, з якої Ви вийшли і за рідних братів у неволі.

І дотепер Ви гарно доказали своє приязнання до батьківщини. Вже від кількох літ ми взаємно переписуємося. На наші запити помочі нам, Ви не зістали глухими і жертвувати, що могли. Ми сердечно Вам дякуємо за Вашу поміч для нас і знова, шибачте нам, звертаємося до Вас з проханням: поможіть нам допершити діло, яке ми почали, поможіть скінчити нам будувати Народний Дім, в якому ми могли би розвинути свою працю, організуватися, в якому ми розганяли би темну невідомість і вчилися змагатися за кращу долю.

Два роки ми нас, як зачали ми будову Народного Дому. Цього літа потрапили ми вже накрити дах. На покриття даху ми мали позичити 600 зл., які маємо сплачувати кожного року по 100 зл. Різночасно посилаємо Вам звітку Народного Дому, щоби Ви знали як він виглядає. Люди працювали цілу весну, літо і в пізну осінь, аж до снігу, хоча цей рік був гарячий для людей, треба було багато працювати на полі і треба було підробляти великі громадські ширинки. Однак робота коло Народного Дому не уставала і не устане, доки не покінчимо раз зачатого діла.

До Вас, наших земляків звертаємося з запитом, помочі нам і доказати, що пам'ятаєте про рідну землю і що Вам не чужі змагання до кращого життя Ваших братів у неволі. У нас нужда, цієї весни шириня у нас сильно червоний і плямистий тиф, цього перетинку заглянувши до багатьох наших хат — голод. Ми знаємо, що і у Вас багатство не перевищується, але все ж таки думаємо, що краще живете Ви там на чужині, ніж ми тут на власній не своїй землі. Нехай же Ваші жертви для рідного краю докажуть Йому, що Ви ще про Нього пам'ятаєте — а нас хай утвердять що Ви і на чужині не порзаетесь свого походження, і своєї народности, своїх рідних, бойківських гур

За Видл чит. "Просвіта" в Лімні, п. Турка н. Стр.

Симон Гинлиньский, голова; Микита Лялька, секретар;

Видіючі:

Петро Бурак, Михайло Кіра, Николая Хашцівський,
Николая Вишинський, Гаврило Радецький, Іван Цюпа.

Контрольна Комісія:

Іван Вишинський, Гринь Лялька, о. Я. Туранський.

(ПЕЧАТЬ).

Звернення до Земляків із Лімної

Родина Чегус - село Хашів-Турчанщина

**Луговий доріст з Лужка Горішного
на фестині в Сушиці-Старосамбірщина**

Спомини

Цікавими та дуже вартісними матеріялами до нашого минулого є спомини громадських діячів та військовиків.

Редакція "Літопису Бойківщини" одержала до використання зшиток споминів бувшого мешканця села Лімної, повіт Турка, який перебуваючи в Канаді час від часу поміщує спомини в "Новому Шляху" та "Українських Вістях" під псевдом П. Симоненко, П. Б., та іншими.

"Бойківщина"

... Хочу я дещо сказати, хоч я не є письменник але простий, сільський бойко, котрий скінчив 5 клас, бо більше не було а піти до міста до шкіл, не було грошей. Було це майже 70 років тому назад. Я хочу розказати про одну легенду-переказ, яку ношу у своїм серці і в пам'яті від 8 року життя. А наші вчені, історики нехай це перевірять. Чи це могло бути дійсністю?

Було це літом а в осені я мав почати навчання. Зі села виганяли худобу на пасовисько. Моя старша сестра, 16-річна була доглядачкою себто пастухом та мала 8 штук худоби і я впросився, щоби вона мене взяла зі собою. А це тому, що мій тато купив у жидів телятко, швайцарської породи, дуже вродливе і мало гарну масть, було червоне як малина а головка коротка а само довге, расове. Я його дуже любив і пестив, давав хліба, вівса а коли піросло мало воно піти разом із худобою на пасовисько.

Пасовище "Мучяні"

Це було велике громадське пасовисько яких 2 тисячі моргів. Пастухи сиділи кругом а між ними був дід, сивоволосий, якого звали "Мойсеєм". Хтось із старших запитав діда: Діду! Чому це поле звуть "Мучяні"? Дід на це відповів: А коли ви дітоньки заторкнули тоту справу-то послухайте-я вам розкажу. Всі замовкли а дід почав. Ось тут була церква а тут село. І татари наших людей дуже мучили. А за що? А за це, що тут була велика битва на тих полях. І наші люди так завзято билися що всі загинули на полю бою а старики і немовлята зринули мученичою смертю. Татари спалили церкву і село.

Я це чув від такого старого діда, як я є тепер а тоді був малим хлопцем.

Татарський хан Батий в 1240 р. зруйнував Київ і пішов походом на Галичину. Перейшов Східну Галичину без спротиву аж тут у селі Лімна, на тих полях стрінувся із великим спротивом. По своїй перемозі знищили все. Тоді хан Батий сказав: "За цілу Україну я не мав такого завзятого бою, як у тій місцевості відважних Бойків!" І мабуть та легенда має бути правдива. Татари по тій битві перейшли Карпати та залишилися на Угорщині, що походять також із Азії.

Магура

Хочу описати нашу лімнянську Магуру, яка має більше тисячі гектарів та висока понад 1300 м. Є вона найвища на всі гори довкруги себто "Полонинські Карпати". Магура збагатила село Лімну. Якийсь дідич, як його звали Бог його знає і з якої причини він став її власником годі сказати. Від полудневого заходу мала наша громада потік "Обіч". Було там до 1500 гектарів смерек і ялиць по 35 м. довжини, рівненські, місцями ріс бук. На панській Магурі було більше буків а менше ялиць та смерек, великої грубости. Частина Магури належала до парохії/східна частина/ а далі був потік і село Посіч. Західна частина належала до села Хацова. По противній стороні була Магура мшанецька, та інші.

Згаданий дідич купив в 1900 р. у мого батька і сусіда Пилипа Саса скалу, добре заплатив а камінь був добрий. до лупання і на будову. Він збудував велику фабрику на пять гатрів, сировадив робітників з Румунії смереки рубати. Машини пішли в рух, багато з нашого села одержали працю. Приїхали на працю і поляки, деякі із них купили кавалок землі, збудували хату та залишилися на біду громаді. Магури виложили деревом дорогу, поробили жолоби і в цей спосіб спускали дерево долів. Ті румуни були здібні до цієї праці. Десять пар добрих коней тягали дерево до машин. Коли дідич вирізав ліс на своїй частині, закупив дерево з громадської частини Магури а за це віддав

її свою частину. В 1913 р., коли все дерево було на складі, загорілася машина і все згоріло.

Богацька Магура

Велику користь мала громада Лімна з Магури, бо було дерево і було де пасти худобу.

У нас був переказ про Олексу Довбуша і його закопаний скарб на Магурі. Одного разу, коли я пас худобу, пішов я зі своїми товаришами шукати скарбу Довбуша. На самім вершку поляни, яка була найвищою і з неї можна було бачити Новий Самбір була криниця, джерело зимної води, яку варта було напитися. Від тої криниці на схід 25 м. мав бути закопаний скарб. Та не лише ми його шукали, багато людей шукало, але ніхто його скарбу не міг знайти.

Січ

Січ у Лімній зорганізовано 1907 р., яка дуже добре розвивалася. Всі мали ленти, шапки-сивий баранок а дно оксамітне синє, а по лівому боці звисали жовті кутаси. Була рівнож сурма. Все це зроблено першого року. На другий рік виготовлено прапор. На одній стороні була Мати Божя з оморфом а на другій князь Володимир Великий. Дерзак був оббитий золотими цвяшками з прізвиськами членів. Всі національні та релігійні свята були звеличувані участю хорунчих із січовим прапором.

За часів польської окупації була заборона публично виступати з прапором. Члени Січі відбували вправи на зразок військовий на парохіяльній сіножаті в неділі пополудні. Сурмачем був б. військовий сурмач. На здвизі 1914 р. у Львові було багато січовиків і майже всі зголосилися до Українських Січових Стрільців. Наш січовий прапор є захований і раз на рік провітрюють його вночі. Він ще дочекається того часу, що зійде сонце в українське віконце і "Воскресне Україна а він заблистить на волі".

Читальна "Просвіти"

Читальня "Просвіти" була збудована в 1899 році і вона гуртувала свідомих мешканців Лімної, які мусіли обороняти свої права перед зайдами жидами/було їх понад 150/та поляками. Поляки мали "кляштор" монахинь а крім того було багато працівників у тартаку та фабриці

паперу. Сестри-монахині провадили школу, яка була осередком для всіх польських родин. Місцева станція поліції та сусідні збільшували ще число поляків у тій частині Бойківщини.

Були в Лімні "кацапи", які старалися провадити "Общество Качковського" та в часі виборів шкодити українським кандидатам.

Багато б. мешканців Лімної виїхало ще перед першою світовою війною до Америки і до них звернулися мешканці Лімни, коли в 30-тих роках будували новий будинок "Просвіти". На сторінці 50 і 51 є поміщені світлини: Загальний вид села Лімна та Звернення до Краянів в Америці.

Високий Хрест

Мало кому відомо, що в селі Лімна, повіт Турка був на спогад о. Маркіяна Шашкевича в 1910 році, отже за Австрії, збудований подібний хрест, як на славетній Білій Горі в Підлиссю. Хрест мав велику цементову підмурову-фундамент, був високий на 6 м. викутий із сталевих рур. Пам'ятник стояв на передмісті коло пошти, внизу мав на фундаменті дату 1843 і над нею таблицю, але вона пропала, мабуть поляки зірвали, бо той хрест був їм сіллю в оці.

Пам'ятник мав дуже добре місце при дорозі-гостинці, що вів до Турки: Хто не їхав чи йшов - мусів звернути на нього увагу та спитати, кому він присвячений? Стояв він у Лімні, як символ української Ідеї і не диво, що поляки, які проходили попри нього, завжди відвертали голову.

Посвячення пам'ятника відбулося дуже торжественно. Участь взяли хори з Михнівця, Мшанця та Лімної. Зорганізовано виступали "Січовики" з прапором.

Польща заборонила відправляти панахиди коло пам'ятника і це викликавало великий спротив серед громадян а зокрема молоді.

Редакція "Літопису Бойківщини" помістила лише деякі уривки споминів п. П. Б. Другим разом помістимо: Як горіли наші села, Добрий війт, та інші.

Леонід Бачинський
Клівленд

Д С Л Я С С Е Л І

для молоді в Старяві коло Хирова.

Після величавого свята відкриття Народного Дому "Просвіти" в Ужгороді в 1929 році, на якому я виголосив привіт від Пласту та ужив кінцеві слова: "Хай живе Карпатська Україна"!

Мене покликано на поліцію і вповіли побут так, що я негайно мусів покинути Карпатську Україну.

Пірощаючись з директором гімназії Андрієм Алиськевичем, він поінформував мене, що на Бойківщині в околицях села Старява, за його часів директорування у перемишській гімназії, Еурса св. Миколая в Перемишлі закупила площу і мала там будувати оселю для молоді.

Горами та пляями я добився до Перемишля. Тут я раніш перебував кілька літ і негайно включився у громадську працю, а зокрема до "Товариства Охорони Дітей і Опіки над Молоддю". Головою тоді був дир. Ізидор Білинський. З тою людиною я працював аж до його смерті. Загальні Збори Т-ва вибрали мене на його місце.

Дир. І. Білинського уважали скупкою і мало привітною людиною. Він був високого росту, ходив з високо піднятою головою і виглядав на горду людину.

От перед цією людиною я порушив справу "загубленої площі". Дир. І. Білинський зразу ж близько взяв до серця цю справу і поручив мені, як секретареві Товариства поїхати до Старяви та про все довідатися. Я поїхав до Старяви і почав розпитувати вїйта, учителя і старших людей про ту площу. Минуло кільканадцять літ, купленою площею ніхто не інтересувався і ледви вдалося знайти ту згубу. У тій справі треба було їздити до Добромиля та одержати урядове потвердження, що ця площа закуплена "Бурсою св. Миколая". За допомогою мірничого інж. усталено точно границі тої площі. Площа ця була під гарним державним лісом. З одного боку був невеликий чистий гірський потічок, який вливався до Стривігору. За потічком зі села шла дорога до лісу. Місце гарне і романтичне.

Наша площа була рівна. Її уживав сусід, як свою власність. Зсі справи поладнано по доброму, без суду і непорозумінь.

Бурса св. Миколая передала у власність свою посілість нашому Т-ву. Дир. І. Білінський без надуми поручив мені зайнятися негайно будовою оселі. Він покривав всі видатки з власної кишені, робив це тихо і заборонив мені будь кому говорити хто то покриває рахунки будови.

Скоро на тій площі вже був поверховий дерев'яний будинок, великий і вигідний. Вигляд тої оселі є на світлині у автора цієї дописі.

Перед початком таборування відбулося урочисте посвячення оселі. Зі всіх сторін Бойківщини прибули процесії з хоругвами і хрестами. Багато було людей. Я передав ключі дир. І. Білінському, якого щиро всі вітали а людей прохав оберігати оселю, бо то є власність дітей і для них побудована. Того року було дві, а часом три зміни таборуєчих.

Жадних клопотів з громадою у нас не було. Всі селяни Старяви і околиць Бойківщини пильнували оселю як свою власність і жадної шкоди не було за весь час. Дир. І. Білінський до оселі ще докупив сусідню, кілька моргову, горбувату землю аби завести сад, щоби діти мали свої овочі.

Підчас другої світової війни наші сусіди поляки спалили "Гайдамацьке гніздо". Лишилися лише спогади та бетонові підмурівки.

Дир. І. Білінський у своєму завіщенні призначив мене бути керівником виконання його волі. Зін свій дім на Словацькій вул. віддав під захоронку а мурований на Баштовій записав для Т-ва Охорони Дітей. Такий був скупар і непривітний Ізидор Білінський. Вмер він підчас большевицької окупації. Мені оповідала його дружина, що на візочку вона і послугачка відвезла на кладовище добродія молоді "скупаря" Ізидора Білінського.

Майже всі оселі-де відбувалися пл. табори були на терені Бойківщини.

Б О Й К И Б О Й К І В Ц И Н А

Етнографічні дослідження над Бойківщиною вимагають ще дальшої праці науковців. У 30-тих роках гурт науковців розпочав дуже інтензивну працю у тій діяльності а її осередком було Т-во "Музей Бойківщини" в Самборі.

Видаваний Т-вом "Літопис Бойківщини" помістив багато матеріалів та наукових розвідок на згадану тему, але друга світова війна перервала так гарно започатковану працю і тому багато думок, висновків не вдалося точно устійнити чи доповнити потрібними матеріалами, зібраними чи перевіреними в терені.

Воєнні події, прихід советів та виселення населення із Зах. частини Українських Карпат майже унеможливив дальні етнографічні праці в терені. І тому річники "Літопису Бойківщини" з рр. 1931-1939 та Етногр. Записки НТШ та декілька окремих видань це одинокі джерела для вивчення цієї теми.

У нашому журналі друкуємо статтю др. М. Андрусяка, який на основі різних статей подає становище науковців, головних мовників відносно "Назви і території Бойківщини".

В статті "Бєщади" /Л.Б.ч:2/13/ ми дещо точніше обговорили західне пограниччя бойківсько-лемківське. У тому числі помістили ми листа п. Т. Кунцяка, який своїми заувагами доповнив/уточнив/наші висновки. Хочемо уточнити і східну границю а саме бойківсько-гуцульське пограниччя та терен Бойківщини на Закарпатті.

Просимо всіх подавати свої зауваги і т.п. та радо будемо поміщувати одержані матеріяли.

Журнал "Наше Слово" - Варшава, 1969 помістив коротку нотатку: Чому одну з етнографічних груп українського народу ми називаємо бойками?

Бойки - це одна з гірських груп українців. На заході межують з лемками на річці Ославі, а з покутською і гуцульською групою населення на сході більш-менш у джерел р. Лімниці. Дальше є подана бойк. говірка, пояснення назви та поширення прізвищ "Бойко".

Др. Никола Андрусак.

НАЗВА І ТЕРИТОРІЯ БОЙКІВ

Значіння й походження термінів "бойко, бойки, бойківський, Бойківщина" вивчали етнографи, етнологи, фольклористи й мовознавці від другого десятиліття попереднього століття і їхні погляди зіставив Іван Зілінський. І. Любіч - Червінський виводив назву "бойко" від вола "бояка", а наступні поляки де Л. Голембйовський і В. Поль виводили назву "бойко" від румунського "bou", множ. "boi" / лат. "bos" / і вважали, що цю назву причеплено до годівників волів, волярів або просто пастухів волів. Чеський дослідник славянської старини П. Шафарик пробував звязати з теперішньою Бойківщиною згадувану візантійським цісарем Константином Багрянородним назву "Boikoi". Сам Зілінський, як мовознавець схиляється до думки С. Рабіївни, яка чула в с. Зубриці, як пастушки висмівали хлопця з с. Ільника словами: "ти инц'кий бѡйку, ч'о так бѡйкаш, бойє підиш, бойє за ж'ену, бойє за бов, бойє з'ім і усякѡ". Отже ті, що не говорять слова "бо-йѡ" кажуть насмішливо на тих, що вживають це слово, що вони "бойкають". Але попри те Зілінський зазначає, що дотеперішні дослідники Бойківщини висловлюються звичайно лишень загально про "часте" вживання цього слова, треба отже докладно розглянути географічне поширення частинці /прислівника/ "бойє". Він вказує, що Іван Франко і подібно Антін Княжинський запевнюють, що слово "бойє" займає на території Бойківщини розмірно невелику й дуже неоднорідну полосу. Не можна його замітити в Старосамбірщині, Турчанщині й на перехідній бойківсько-лемківській полосі, а дуже рідке воно в Дрогобиччині й на бойківсько-гуцульському пограниччі.

Щодо дотеперішніх поглядів на бойківський говір, його територію та її границі стверджує Зілінський велику розбіжність, тому що майже кожний дослідник визначає їх інакше. Шафарик добачував бой-

ків у східній Галичині в горах і на долах від верхів'я р. Дністра по р. Прут та зазначував, що вони живуть в округах, які були більші в першій половині ХІХ ст. від повітів з другої половини попереднього століття і в нашому столітті до ІІ-ої світової війни, самбірській, стрийській, в долішній частині станиславівської та місцями навіть у чортківській.

Іван Вагилевич і подібно Павло Китецький обмежували бойківську територію до гірських і підгірських околиць між ріками Сяном та Лімницею. В нарисі В. Поля "рід" бойків заселює верхів'я рік Дністра, Стрия, Опору й Свічі; він вичислює 78 бойківських та 26 "тухольських" сіл, при чому за останні бойківські села на сході уважає ще Сливки та Ясень, що лежать на правому березі Лімниці, За В. Полям вичислені в "Географічному Словнику" такі бойківські села: Лімна, Волче, Ясінка Масьова, Кондратів, Ісаї, Ластівки, Головсько, Кринцал, Зубриця, Кропивник, Рибник, Локоть, Долге, Перепростини, Майдан Залізний, Турка, Мелничне, Яблінка Нижня, Турочки Нижні й Вижні, Соколики, Ботелка Вижня, Яворів, Яблонів, Бітля, Гнила, Висоцько Вижне й Нижне, Комарники, Либухора, Гусне Вижне й Нижне, Кривка, Матків, Івашківці, Красне, Мохнате, Заділсько, Завадка, Должки, Криве, Росохац, Мита, Сухий Потік, Багновате, Риків, Молдавсько, Радич, Лосинець, Ясінка Стецева, Ільник, Урич, Ямельниця, Погородці, Сопот, Крушельниця, Корчин, Синевідсько Нижне, Сморже, Жупанс, Климець, Вижлів, Сенечів, Вишків, Побук, Межиброди, Тишовниця, Труханів, Береза, Сукул, Камінка, Слобода, Лужки, Липи, Мізунь, Кропивник, Перегинсько, Сливки і Ясень. "Тухольські" села: Орава, Погар, Оравчик, Тиравець, Козьова, Коростів, Сколе, Гребенів, Готар, Кальне, Плавс, Тухолька, Головецько, Биків, Грабовець, Тухля, Лібогора, Опорець, Лавочне, Тарнавка, Славсько, Волосянка, Хащованс, Слинковате та Рожанка Вижня й Нижня. Також відмічено, що "бойками" називають населення Верховини насмішливо, а самі "бойки" називають себе верховинцями. Яків Головацький, а за ним Омелян Огоновський приймаючи подані Полям 104 села за бойківські, додає ще до них 29 своїх "бойківських" місцевостей / отже

разом 133 / й визначує бойкам простір між верхів'ям Дністра та Лімницею. І. Коперницький завважив правдивий фізичний тип бойків, відмінний від т.зв. "полонинців", що заселяють, на його думку, простір поміж р. Ославою та Сяном і від лемків, щойно дещо на схід від Сяну, починаючи від села Дидьови, на південь від місточка Лютовища. Іван Верхратський висловився дуже загально про бойківську область, що мала охоплювати повіти: Турка, Самбір, Дрогобич, Стрий, Долина і Калуш.

На думку Зілинського – бойки заселяють середу частину Карпат, по галицькому боці приблизно між Сяном та Лімницею і на Закарпатті т.зв. Верховину. Але він зазначає, що ані діалектичних груп, ані поодиноких говорів, які є вже деяким узагальненням – абстракцією, не можна уявляти собі як цілком замкнені в собі географічні цілоти, наче провінції мови, тому й на карті не порадо представляти їх різнобарвними, одноцільними площами, ані відмежовувати їх одиничними лініями. Лініями даються означити тільки границі географічного поширення поодиноких мовних явищ /фонетичних, морфологічних, синтактичних і лексикальних/, що рідко коли сягають однаково далеко, нерозбігаються рівнобіжно, то знов перехрещуються або розбігаються в різних напрямках, так що діалектологічна карта повинна представляти сітку різнородних ліній, що вяжуть і спокують разом поодинокі говори й групи говорів у мовну цілість. Місця на карті, вільні від ліній / т.зв. ізоглосів або ізофонів /, вказуватимуть більше одноцільні щодо мови околиці, а смуги, які перетинає жмут рівнобіжних ліній /ізофонів/, представляють приблизно границі поодиноких говорів або й цілих діалектичних груп.

Антін Княжинський подав 14 /головно фонетичних/ прикмет бойківського говору, які – на його думку – відрізняють цей діалект від сумежних, на заході від лемківського, а на півночі від наддністрянського та на сході від гуцульського і на цій основі визначив він такі межі Бойківщини: на заході на

Закарпатті ріка Ляборець, а по галицькому боці річка Ослава до Волоської й Сільної Тиряви; північна межа починається у Волоській Тиряві і йде через Коросно або Коростенко, Стару Сіль, Кобло, Урож, Доброгостів, Уличне, Болехів, Долину і Перегинсько до Солотвини; східня межа йде від Солотвини між Солотвинською та Надвір'янською Бистрицею по галицькому боці і між Тересвою та верхньою Тисою на Закарпатті до Мармароського Сиготу над Тисою між її закрутом у західному напрямі та впадом до неї Тересви; південна межа покривається з українською мовною межею на південь від західної течви Тиси, яку перетинає своїм зигзаком на північ на схід перед впадом до неї Боржави й далі йде вже на північ від Тиси зближаючись до Берегова й Мукачева; від останнього повертає в південно-західньому напрямі, а відтак скручує на північно-західний напрям, переходить Ляторицю й Уж на південний захід від Ужгороду, йде в напрямі впаду річки Ціроки до Ляборця, але дійшовши до цього впаду скручує в північно-східному напрямі рівнобіжно з течвою Ціроки в гору до Снини, від якої на північ переходить Ціроку та доходить до верхнього Ляборця між Гуменним та джерелами Ослави, до яких саме прямує і творить західню межу. Сам Княжинський признав, що його межі Бойківщини не є докладні, що їх слід уважати за максимальні та що вони є тільки тимчасовим схематичним нарисом, якому щойно дальші дослідни зможуть надати докладно визначені форми й риси, тому що в нього не було потрібних матеріалів для докладнішого географічного поширення вибраних ним характеристичних прикмет, з яких тільки деякі є питомі бойківські, а інші спільні з сусідніми говорами або їх відрізняють.

С. Рабіївна подає за своїми дослідями межі бойківського говору, що на заході доходять недалеко річки Солинки, лівого допливу Сяну, на півночі доходять до джерел Стривігору й Дністра, на сході поза Лімницю, а на півдні тільки закарпатську Верховину від джерел Тересви по Присліп на заході, від якого проходить межа через села: Криве, Завій, Полянка, Сав-

кавчик, Солина, Бібрка, Мичківці, Угерці, Лобізва, Гошівчик, Рябе, Галівка, Шлоске, Виців, Тисовиця, Стрілки, Лужок Горішний, Недільна, Залокоть, Спака, Східниця, Івашківці, Доброгостів, Бистра, Улично, Довголука, Розгірче, Тисів, Болахів, Церківна, Станьківці, Ростічки, Новий Мізунь, Максимівка, Грабів, Лопянка, Спас, Луги, Липовиця, Сливки, Ісінь, Пороги і Осмолода.

Зілинський уважав за приблизну демаркаційну лінію для розмежування взаємних бойківських і лемківських впливів р. Солинку за Рабіївною та р. Ціроку на Закарпатті за І. Панькевичем. За дослідями Е.м. Сабова, І. Верхратського, О. Броха, та І. Панькевича та своїх поверховних спостережень щодо закарпатських говорів у розмові з ужгородськими семінаристами з різних околиць Закарпаття у 1906, 1908, 1909 і 1914 рр. та в діалектологічній екскурсії разом з Панькевичем у с. Невіцьке коло Ужгороду в 1929 р. ствердив Зілинський, що справді простір Закарпаття між річками Цірокою на заході та Тересою на сході з широкою около 20 км., до того часу рідко або й цілком незаселеною смугою полонія на південь від зазначеної на карті південної межі бойків С. Рабіївни. Остання стрічала також на схід від р. Солинки деякі "лемкізми", які вказували, що простір між Солинкою та Сяном не був додо мови чисто бойківським. Говір закарпатського населення на вище зазначеному просторі є вправді зближений до говору галицьких бойків, але в ньому помітні лемківські, словацькі й мадярські впливи та деякі важливі своєрідні окремішности; тимто не можна його лучити без застережень в одну цілість з галицьким бойківським говором. Проти називання цього простору "бойківським" промовляє між іншим також факт, що назви "бойко", бойки" цілком не вживають на Закарпатті й тамошнє населення ділиться лишень на "лемаків" і "лишаків". Тому Зілинський назвав його "середньо-закарпатським" говором.

Проте Іван Панькевич виказував, що з 24 "бойківських" прикмет у Рабіївни 22 прикмети подибу-

ються також на південно-карпатській мовній території, а крім того він навів ще 6 нових прикмет, які на його думку – є спільні з галицькими бойками. Але попри те признає він, що південно-карпатські говірки мають чимало архаїзмів і новотворів, незнаних північно-карпатським; не зважаючи на це його висновок такий, що архаїзми й новотвори в південно-карпатських говірках "не дають нам права супроти вичислених спільнот, виділити долішню частину південно-карпатських говорів в окрему групу". Не всі аргументи Панькевича уважав Зілинський за переконливі, проте він засадничо погоджувався на прилучення спірної, південно-закарпатської території до чисто-бойківської з тим застереженням, що все ж таки її треба вирізнити як архаїчну "підполонинську" або "долішнянську" відміну /підговор/ бойківського говору. Кінцева заввага Зілинського до меж бойківського говору Княжинського, Панькевича і Рабіївни була, що ці межі слід уважати тільки за приблизні, тимчасові, та що для докладнішого їх визначення потрібні відповідні ізофони.

Спробу визначення східної границі лемківського говору при помочі ізофонів подав Здзіслав Стібер, на якого думку – "властивий" лемківський говір є на захід від лінії, що переходить через Вислок Вижний, Буківсько, Збоїська і Новосільці по галицькому боці та р. Ляборець між місцевостями Межиляборець та Грабовець на півдні; на схід і на північний схід від тієї лінії були перехідні говірки. Зілинський виказав, що з чотирьох Стіберових "типових" лемківських ізофонів тільки дві, а саме: східня межа вимови назвучних голосівок без протези і східня межа стверднення визвучних приголосівок біжать рівнобіжно до себе, і то лишень по галицькому боці, натомість одна з найважливіших лемківських ізофонів-безвиімкового сталого наголосу йшла значно далше на захід від лінії Стібера здовж гостинця з Риманова до Нслиськ, здовж якого були села: Дошно, Королик Золоський, Дальова й далі через Тиляву Зиндранову, Барвінок і на південь від цуклянського провалу на Закарпатті через села Бодручал, Га-

вай та Ольку до українсько- словацької мовної границі. Зважаючи, що напр. така "типова" бойківська прикмета, як вокальна асиміляція /гармонія/ і звукування "е" перед наступною м'якою приголосівкою сягали на заході аж по вище подану лінію без виїмкового сталого наголосу, Зілинський приймає змішану й персхідну бойківсько-лемківську смугу в горішньому доріччі всіх лівобічних допливів Сяну аж до доріччя Вислока включно. На цьому просторі перехрещувалися лемківські /західні/, середньо-надсянські або т.зв. долівські /північні/ і бойківські /східні/ впливи, але докладних, систематичних діалектологічних дослідів у цьому терені не було, бо досі оглошені друком мовознавчі матеріяли відносилися лишень до кількох місцевостей. Так І. Верхратський розглядав говірку околиці Угерців коло Ліська та А. Княжинський - говірку с. Стефкови, кол. ліського повіту, при битій дорозі з Самбора через Хирів, Устрики Долішні і Лісько до Сянока і при залізничному, т. зв. підкарпатському шляху. Це село було бідне, але чисте й культурне. На сході, при битій дорозі, межувало з більше консервативною Устіяною, на заході з Вільшаницею, з мішаним неосілим "з діда-прадіда", без глибшої культури населенням. Сусідні села, дальше від битого й залізничного шляху, як Середниця, Постолів і другі зберігали ще давніший ^{зовнішній} вигляд і ступінь культури та пригадували через те Устіянову. Щодо мови: Устіянова, Середниця, Постолів і інші села виказували загалом тип бойківського підгірського говору, з деякими признаками недалекої Лемківщини - подібно, як записана Княжинським від старого покоління, що вже вимидало, говірка Стефкови з тим, що у Стефковій помітне велике хитання, коли в тих селах звукова система й форми здебільша устійнені. Вільшаниця й північно-західні села з впливовим польським робітничим елементом, подібні мовою до говірки села Стефкови, але, як усі робітничі осередки витворювали свій власний дуже змінливий жаргон. У Стефковій існували два виразні й доволі різко розділені мовні типи: старше поко-

ління, головню жіноцтво, говорило ще виразно окресленим бойківським говором, молоде ж покоління вносило в говірку села щораз більше лемківських признаков, приймаючи головню сталий лемківський наголос, тверді приголосні, окремі слова і т.д. Княжинський навів зразки бойківського говору старшого покоління в Стефковій, як також списав у скороченні в 1929 р. за 68-літньою жінкою Пазею Чалецькою обряд весілля в Стефковій. Зразки вимови в Королику Волоському записав у 1931 р. Зілинський, якому передав для використання свої діалектичні записки з-перед першої світової війни в селах Посада Горішня коло Риманова й Дошна польський мовознавець К. Нітш.

Я. Фальковський подав зразки мови із с. Волосатого, лиського повіту. Разом із Василем Пашницьким визначив він бойківсько-лемківську границю по лінії: Новосілці-Сянок р. Сян до села Солини, звідси р. Солинкою, від якої скручувала на схід недалеко від села Довжиць і тягнулася аж до Волосатого при границі Закарпаття.

Р. Райнфус визначував відмежування ^{лемків} від інших українців на південь від Риманова в напрямі Буківська-Прислопа до сьогочасного українсько-словацького державного кордону.

Зрешті Ганна Наконечна і Ярослав Рудницький повели бойківсько-лемківське розмежування від Сяноку Сяном, Солинкою і Цірокою. При державному розмежуванні після другої світової війни за західню границю бойків слід уважати совєтсько-польську границю в області верхнього Сяну.

За поміченням І. Панькевича - назва "бойко" зустрічалася на Закарпатті рідко, вона була понижуюча в розумінні селян, які на запит, чи в їхньому селі живуть "бойки", відповідали, що вони десь далше. Тимто в долішньому Марамароші, де проживала шляхта волоського походження, на запит про бойка селянин-"шляхтич" відповідав, що бойки - зайди, простаки, не шляхтичі; в другому селі долішнього Марамароша відсилали за бойками аж до Колочани або

на Гуцульщину, або до Галичини. Терміни "бойко, бойківський", були радше поняттям однієї карпатської говіркої області. Панькевич вказував, що етнографічні, господарські, соціальні, історичні й психологічні процеси не були на півдні Карпат такі самі, як на півночі. Південні узбіччя Карпат колонізувалися зайшлими з північних і східних Карпат поселенцями, серед яких були й чужомовні поляки й волохи і цей поселенчий рух тривав інтенсивно з півночі на південь аж до половини XVIII ст., коли треба було все це заселявати спустошені війнами Ракоція простори Земплина, Уханщини й Берегівщини новими поселенцями з Галичини, або заповнити пусті простори Берегівщини, якої велике число населення відійшло за Тису в долину Угорщину. Наслідком цього руху було пересування лемківського елемента із заходу на схід аж до долини ріки Боржави, а під галицькою границею аж до границі буйшої Марамароської жупи, тобто до сіл: Студене-Ростока, Керецькі. Проте більше суцільною областю, де вже починалися сильніші знаки лемківські, була область на захід від Ціроки. Але і в цій області по Ляборець, а навіть по Ондаву зустрічав Панькевич ще багато бойківських признаков. Тимто він уважав неспірним, що колись лемківські говірки творили одну цілість з бойківськими; ці спільноти і тепер дуже яскраві, а диференціації настали в наслідок збереження деяких архаїчних примет у фонетиці й морфології та за-позики з польської і словацької мов; щодо цих запозик відсилає Панькевич до статті Стібера. Сам Панькевич приймає можливість галицьких впливів, тому що верховинські села були колонізовані пізніше. Словацький напір ішов сильно із заходу на схід на південно-карпатській області; але цей словацький вплив проявився також і на півночі Карпат, тому що в першій половині XVII ст. селяни з південних збіччів Бескидів утікали до Галичини.

Щодо бойківсько-наддністрянської мовної межі, то на цю тему появилися статті Ярослава Руд-

ницького, який описав мішану бойківсько-наддністрянську говірку з перевагою наддністрянських мовних прикмет с. Старої Роши /Стара Сіль/ у Самбірщині і стверджував, що північна межа чистого бойківського говору мусить пробігати на південь від Старої Роши.

Літом 1937 р. Йр. Рудницький прслідив ближче говірковий терен у південній частині повітів: Стрий, Дрогобич і Самбір та в північній частині повіту Турка. В стрийщині був він у Лубянях, Стинаві Вижній і Нижній, Синевідську Вичньому, Крушельниці, Підгородцях, Сопоті й Урочі; в Дрогобиччині – в Стебнику, Станілі, Доброгостові, Оревому, Східниці, Кропивнику Новому, Перепростиці, Рибнику, Локоті, Ластівках, Свиднику, Бистриці, Смільній, Жджанній, Залокоті, Опаці, Мразниці і Бориславі; У Самбірщині – в Турю, Топільниці, Стрілках, Недільній, Лужку Горішному і Бусовиці; в Турчанщині – в Ісаях, Яворі, та використав діалектологічні записки своєї приятельки Марії Парипівни з Ямільниці, Долгого, Корчина, Зубриці й Майдану, а ще раніше в 1935 р. побував він у Багноватій, Борині, Долчках, Головську, Ільнику, Яблінці Вижній і Нижній, Яблонові Комарниках, Красному, Кривому, Мельничному, Миті, Росохачі, Сухій, Турці, Завадці, Зубриці, і Висоцьку Нижньому, та дістав матеріяли від принагідних об'єктів із сіл Либохоря, Лімна й Дністрик Дубовий; У Стрийщині 1935 р. був він у Сможій, Тухольці, Хитарі, Кальній і Лавочному. Він прийняв за вихідну точку в своїх розшуках межу бойків С. Рабіївни, але ствердив, що в багатьох місцях іде вона в розріз із фактичними даними. У кінцевих висновках він пише: " Ізофони на півночі центральної Бойківщини укладаються більше монотонно як на її сході.... В звязку з цим за північну межу чистого бойківського говору в цих околицях треба визнати лінію: Коростів, Долге, Рибник, Локоть, Кропивник Новий і Старий, Ластівки, Свидник, Туря, Топільниця, Лужок Горішний, Бусовище, / далі не прослідив /. На північ від цієї лінії йдуть говори мішані...

чи перехідні... від бойківських до наддністрянських говірок / у Рудницького: "говорів" /.

Точніше визначення меж мішаних і перехідних говорів вимагає окремого теренового дослідю."

Зілинський, що мав змогу розглянути всі статті Рудницького, пише за північну межу чистого бойківського говору слід, на думку останнього, визнати лінію через села: Перегинсько, Ілемню / з поминенням сіл у доріччі р. Чечви: Липовиця, Суходіл, Луги, Спас /, Лолин, Максимівку, Пациків, Мізунь Старий, Кропивник, Кальну, Слободу Болахівську, Лукки, Гребенів і Коростів, а далі від Коростова через вище зазначені села до Бусовища.

Євген Грицак звернув увагу на досить цікаву лексику в селі Сушиця Рикова в Старосамбірщині. Він писав: " Хоч повторюються там здебільша відомі слова з Бойківщини й Наддністрянщини, тобто з цієї граничної смуги, де лежить село, але є теж чимало слів, не подибуваних деінде, цікавих та оригінальних, які варт зберегти для дослідів і порівняння з словництвом інших околиць Бойківщини. Було б цікаво простежити засяг поодиноких слів, але це важко зробити без опрацювання говірок поодиноких сіл та околиць....".

Ця заввага Грицака актуальна для говіркових дослідів в інших приграничних бойківських мовних теренах. До питання бойківсько-лемківського розмежування важливі є помічення згадуваного вже Здзіслава Стібера про українські говірки на захід від Опору. Між іншим звернув він увагу на те, що мешканці Сянок при джерелах Сяну, хоч говорили бойківським говором, були називані лемками, тому що говорили слово "лем" / тільки, лиш, лишень/. Тимто були труднощі при визначуванні бойківсько-лемківського мовного розмежування. Крім того подав Стібер Романові Райнфусові такі інформації: У 1935 р. досліджував він говірки в селах: Тісна, Довжиця, Лімна, Лішня і Криве в сяницькому повіті і хоч ці села з етнографічного становища належали до бойківської групи, проте тамешні селя-

ни вживали часто "лем", якого не подибував він у говірці сусідних сіл, на північ від вище названих і ближче Балигороду. До цих Стіберових інформацій Райнфус додає: "З цієї незначної місцевої назви, що відноситься до кількох "злемків-щених" бойківських сіл викували автори статей присвячених сянницьким верховинцям /гірнякам/ термін, який згідно з дефініцією / А.І. / Горонського / автора статті " Русини-лемки " в " Зорі Галицькій яко альбом на 1860 год " / повинен означати "русина, що говорить не чисто по-руськи"; в наслідок того почато означати назвою "лемки" всіх західних "руснаків", хоч вони різняться від цих "лемків" з бойківської межівної волости дуже під етнографічним і навіть діалектологічним оглядом". Він пригадує, що ще в другій половині попереднього століття ділили Мосиф Маср і Ізидор Коперницький північно-карпатських русинів на : гуцулів, бойків і " гірняків карпатів балтійського сточища". В 1878 р. ділили ті самі автори на основі поданих їм д-ром Едм. Країнським помічень населення ліського повіту на "гірняків" / мешканців гір/ і "рівняків" / мешканців рівнини/.

В долині Ослави в Куляшному відповіли селяни на питання Райнфуса: "Хто ви ?, Як називаєтеся ?", подекуди: " Бойки ". Від річки Гочівки починаючи у селах Гічва, Новосілки, Загочевя, Жерниця Нижня і Вишня та в інших тільки начальники громад, сільські солтиси і вчителі вживали назви "лемки"; просте ж населення називалося бойками і заявляло, що ця назва є в них стара. Бойки називали лемків в долині Ослави "заділянами". Старі продавці овець з Рихвалду на Лемківщині, до довго ходили щороку весною на ярмарки до Лютовищ, Турки, Скольного й інших бойківських міст, уважали Тиляву і Яслиська за лемківські східні межівні місцевости. На їхню думку – на схід від згаданих сіл живуть уже інші люди, " яких колись називали бойками, але тепер лемками; чим далі на схід, тим більші є різниці

поміж бойками та лемками. Але найбільші різниці ставали помітні щойно за Ославою, головню раніше, коли ще всі вбиралися по-старомодньому".

З бойківсько-гуцульського пограниччя вказує Зілинський тільки етнографічні праці Н. Фальковського. Наприкінці своєї статті про границі бойківського говору Зілинський зазначає, що він обмежився тільки "до подання короткого ретроспективного огляду, що зроблено останніх 100 роках для в'яснення поставлених на початку цієї статті питань, " а саме: " 1/. Яке є значіння і походження термінів "бойко, бойки, бойківський, бойківщина", 2/. який простір займає бойківський говір і в який спосіб він дається відмежувати від сусідних говорів?". Але він не входив в подрібний критичний розбір і оцінку дуге загально обговорених у його статті праць: Княжинського, Рабіївни, Панькевича, Рудницького й інших. " Це вимагає окремої, довшої, синтетичної праці, де використовуючи також" свій власний і своїх студентів доволі багатий "бойківський" рукописний матеріал, він міг би був виказати, "що властиво становить суть бойківського говору, поробити відповідні висновки щодо його генези, відношення до інших українських говорів і подати плян дальшої наукової праці на терені цілої Бойківщини.

- . - . - . - . - . - . -

Журнал "Народна творчість та етнографія" ч:4/1969 р., який виходить у Києві помістив на 15 сторінках статтю Андрія Бодника під заголовком: "Бойківська прядильно-ткацька техніка і термінологія". Стаття ілюстрована 11 рисунками/приладдя і предмети для прядіння, різні варстати та кросна/. На бажання читачів можемо передрукувати ту статтю.

Терен Бойківщини є очеркнений так: "Бойківщиною називають частину території західного Підкарпаття і Закарпаття в межах річок Сяну та Ужа на Заході і Латориці, Торця-на сході. Північна межа Бойківщини підходить подекуди до Дністра, південна майже збігається з південними кордонами Закарпатської області".

Відгомін читачів на "Літопис Бойківщини".

 Наш "Літопис" здобуває признання українських журналістів і читачів.

В "Америці" ч:73 появилася згадка, написана Л.Б. під заголовком "Поява Літопису Бойківщини" в якій читаємо: ...Літопис Бойківщини являється одним із періодиків, що їх видають наші Регіональні Комітети. Та хоч цей кварталник має стисло обмежені завдання і регіональну тематику, проте відрізняється від інших. Згадати хоч би те, що він пов'язаний з одним нашим племенем і старається охопити його в цілості без уваги на державні границі, що його колись розділювали. А далше: Літопис навізує до традиції Музейного Т-ва "Бойківщина" в Краю, що колись видало було 11 збірників, присвячених дослідям історії, побуту й культури бойківського племені.

Ред. Б. Кравців подав у "Свободі" ч:182 у рубриці: Нові книжки, розділ серійні видання нотатку про появу Літопису Бойківщини.

Ред. М. Бажанський надіслав у заміну за Л.Б. свій журнал Снятин-зв'язковий земляків міста Снятин і околиць. /Дітройт/

Нач. Редактор "Лемківських Вістей" вдруге прислав листа із признанням для Редакції Л.Б., помістив у своєму часописі статтю "Бєщаді!??"

Ред. Ю. Тарнович пише: .. "Якби так сотні були таких, як Ви й Ваші Друзі з Комітету Бойківщини, що живуть і працюють для України, а не як інші, що бажають жити з України-оспівали б ми величньо Рідну Землицю" ..

Вчс. о. Роман Рабій пише: "Літопис Бойківщини" так важна і пожадана книжка у нас. Слава і честь Вам! Хай Вам Бог помагає до дальшої праці над славною Бойківщиною! ВШ. Пані М. Гординська, О. Грабовенська, проф. Л. Бачинський та інші висловлюють свою радість та признання.

ВШ. Пан Т. Кунцяк/Едмонтон/заторкує у своєму листі пограниччя бойківсько-лемківське. Він пише: .. "Карта Середнього Бескиду відносно зах. границь Бойківщини досить правильно накреслена. Якщо взяти під увагу місцевий говір, то від Ліська на полудневий захід нале-

жить взяти ріку Кальничку аж до Тісної. На схід від тої лінії я нігде і ніколи не чув слова "лем". Мова в тих околицях і наголос такий самий, як у Старосамбірщині. З легким відхиленням на захід від вище означеної лінії була вже лемківська говірка а саме лемківський наголос і слово "лем".

На згаданій карті/ЛБ ч:2, стор.26/пропущено дуже багато великих сіл. Відносно поданої статистики то автор листа подає, що село Дверник в 30-тих рр мало 112 домів, було 690 українців, 21 поляків і 62 жидів. З того одного приміру видно, як густо були заселені ті околиці. Він додає, що властиво в Двернику був лише один поляк, бо решта були двірські форналі.

Автор листа звертається до всіх з проханням подати йому вістку: "Куди виселено людей з тих околиць, яких Польща насильно виселила з їх рідних хат і прадідівської їх землі"?

Від Редакції: Просимо надсилати листи в тій справі. Просимо рівнож висловлювати свої зауваги і т.п. у всіх інших справах.

Відносно ще статистики є цікава стаття у 25 числі журналу "Валька Млодих" під рубрикою "Крайобраз Польщі 69" вміщено велику статтю "Гори чекали на чловека". Автор Яцек Снопкевіч пише: "В результаті кривавих боїв і переселення українців, заселення в Бєщадах зменшилося на 150 тисяч. Випалено було 21 тисячу господарств, а після 12І села залишився лише слід на карті. Від залізн. лінії Сянок-Лісько-Устрики починалася пустеля..."

"Звідки ця пустиня?" - Військові маневри в Польщі і Чехословаччині... У великому клопоті були генерали чеських військ, коли їм прийшлося перевести свою армію на північ. Вони мали старі військові карти, на яких були подані дороги, оселі і т.п. а підчас маневрів вони застали тут залишки згаріщ, дороги позаростані кущами, ані сліду з людських осель....

Редакція висловлює всім згаданим та іншим, що прислали свої зауваги, думки та вислови признання щиро подяку.

Зіставлення на Вид. Фонд і т.п. подаємо у числі 4

Редакція

